

**WETENSCHAPPELIJK COMITE
VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN**

ADVIES 09-2009

Betreft : Evaluatie van het analyseprogramma van het FAVV voor het jaar 2009 – luik microbiologie – partim diergezondheid (Sci Com nr. 2008/26)

Advies gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité op 13 maart 2009

Samenvatting

Dit advies heeft betrekking op het analyseprogramma van het FAVV voor het jaar 2009 voor wat betreft het microbiologische luik, en meer bepaald het gedeelte dieren, prionen en genotypering. Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om volgende punten van het analyseprogramma te evalueren : i) de relevantie van de combinaties van matrix en gevaar en het aantal analyses ; ii) de relevantie van de gekozen bemonsteringsplaatsen; iii) de relatieve intensiteit van de controles voor de geprogrammeerde analyses in de voedselketen ; en iv) de wijze waarop de experts van DG Controlebeleid hebben rekening gehouden met de bestaande sectorale bemonsteringsplannen (sector melk en sector diervoeder).

Het Wetenschappelijk Comité gaf reeds in zijn advies 22-2008 een aantal aanbevelingen voor het analyseprogramma over de door levensmiddelen overgebrachte zoonoses.

Het Wetenschappelijk Comité gaat, over het algemeen, akkoord met het analyseprogramma. Het doet niettemin aanbevelingen over sommige combinaties matrix/gevaar en over het aantal van sommige analyses. De belangrijkste aanbevelingen hebben betrekking op :

- het invoeren van een monitoring voor aangifteplichtige bijenziekten,
- het weglaten van de bemonstering op *Salmonella* pullorum bij kuikens en het weerhouden van de bemonstering op *Salmonella* gallinarum bij pluimvee in het productiestadium,
- het aanpassen van het analyseprogramma voor rabiës aan de huidige epidemiologische toestand en het verdelen van de analyses over de verschillende risicodiersoorten,
- het instellen van een controle op bemonsteringen bij aankoop van dieren,
- het gebruiken van de resultaten die werden verkregen in het kader van voorgaande analyseprogramma's, van andere programma's (analyses op in het wild levende dieren, controle op autocontrole, enz.), en van informatie afkomstig uit de wetenschappelijke literatuur.

Het Comité trekt de aandacht op het belang van de representativiteit van de monsters. Het Comité doet geen aanbevelingen omtrent de keuze van de bemonsteringsplaatsen en de relatieve intensiteit van de controles omdat de meeste van de analyses die voor levende dieren worden gepland in de wetgeving zijn vastgelegd. Punt iv) is niet van toepassing in dit advies.

Summary

Advice 09-2009 of the Scientific Committee of the FASFC on the evaluation of the 2009 FASFC analysis programme – microbiology chapter – animal health part

This advice concerns the microbiological part of the FASFC analysis programme of the year 2009, related to animals, prions and genotyping. It is asked to the Scientific Committee to evaluate the following points of the analysis programme : i) the relevance of the combinations of matrix and danger and of the number of analysis ; ii) the relevance of the chosen sampling places; iii) the relative intensity of the controls for the programmed analysis in the food chain and iv) the way the experts of DG Control Policy took into account the existing sectorial sampling plans (milk and feed sectors).

In its advice 22-2008, the Scientific Committee already gave recommendations for the analysis programme concerning foodborne zoonotic pathogens.

Globally, the Scientific Committee approves the proposed analysis programme. Nevertheless, it gives recommendations about some combinations of matrix/danger and the number of certain analyses. The most important recommendations are related to:

- the introduction of a monitoring of notifiable honeybee diseases
- the omitting of sampling for *Salmonella* pullorum in chicks and the maintaining of sampling for *Salmonella* gallinarum in production poultry
- the adaptation of the analysis programme for rabies in accordance with the current epidemiological situation and the repartition of the analyses amongst the different animal species at risk
- the establishment of a control on the sampling of animals at purchase
- the exploitation of the results obtained from previous analysis programmes, from other programs (analysis of wild fauna, control of the self-control, etc.), and of information originating from the scientific literature.

The Scientific Committee draws the attention on the importance of the representativeness of the samples. It does not emit recommendations about the chosen sampling places and on the relative intensity of the controls. There is no application for point iv) in this advice.

Sleutelwoorden

Analyseprogramma – bemonstering – diermonsters – prionen – genotypering.

1. Referentietermen

1.1. Vraagstelling

Het analyseprogramma past in een meerjarige aanpak zoals bedoeld in Verordening (EG) nr. 882/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 inzake officiële controles op de naleving van de wetgeving inzake diervoeders en levensmiddelen en de voorschriften inzake diergezondheid en dierenwelzijn.

Het analyseprogramma is opgesteld op basis van de procedure : « Methodologie voor het opmaken van het programma van de officiële controles van het FAVV (PB00-P14-REV0-2006)» waarover het Wetenschappelijk Comité een advies heeft uitgebracht (advies 27-2006).

Met deze aanvraag wordt het Wetenschappelijk Comité verzocht advies te verlenen over het analyseprogramma meer bepaald over :

- a) de relevantie van de gekozen combinaties van matrix en gevaar en het gekozen aantal analyses ;
- b) de relevantie van de keuze van de bemonsteringsplaatsen (spreiding van monsters en controle-inspanningen over de hele voedselketen) ;
- c) de relatieve intensiteit van de controles voor de geprogrammeerde verontreinigingen in de voedselketen ;
- d) de regeling die door de experts van DG Controlebeleid werd gekozen en toegepast om rekening te houden met de bestaande sectorale bemonsteringsplannen (sector melk en diervoeders).

1.2. Wettelijke context

Verordening (EG) nr. 882/2004 van het Europees parlement en de Raad van 29 april 2004 inzake officiële controles op de naleving van de wetgeving inzake diervoeders en levensmiddelen en voorschriften inzake diergezondheid en welzijn

Overwegende de besprekingen tijdens de werkgroepvergadering van 30 januari 2009 en de plenaire zitting van 13 maart 2009,

Geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Advies

Dit advies betreft alleen het deel van het analyse programma over de volgende hoofdstukken :

- Micro-organismen
 - o monsters op dieren ;
 - o non food (stof, Rodac, swabs) ;
- Prionen ;
- Genotypering.

Over de evaluatie van de andere delen van het analyseprogramma van het FAVV brengt het Wetenschappelijk Comité afzonderlijke adviezen uit.

Deel d) van de vraag is dus niet van toepassing.

Het Wetenschappelijk Comité stelt het op prijs dat een éénvormige en wetenschappelijk gefundeerde methodologie wordt gebruikt om het analyseprogramma op te maken. Het doet niettemin de volgende aanbevelingen :

2.1. Algemene aanbevelingen

- **Advies Sci Com 22-2008.** Beschouwingen betreffende zoönotische agentia die via levensmiddelen op mensen worden overgebracht en aanbevelingen voor het analyseprogramma zijn vermeld in punt 2.4. van advies 22-2008 van het Sci Com.
- Het Wetenschappelijk Comité wijst erop dat het belangrijk is dat de resultaten van voorgaande analyse programma's zouden aangewend worden voor het eventueel bijsturen van de nieuwe analyse programma.
- **Gebruik van beschikbare resultaten.** Het Wetenschappelijk Comité meent dat de resultaten die worden verkregen op basis van monsters die zijn genomen in het kader van :
 - de monitoring op wilde fauna door de Gewesten (bijvoorbeeld everzwijnen voor klassieke varkenspest, vossen en vleermuizen voor rabiës) ;
 - de controle op de autocontrole van de sector (bijv. *Salmonella* spp (opsporing) - runderen – varkens – pluimvee) ;
 - officiële programma's voor verscheidene ziekten;alsook de informatie afkomstig uit de wetenschappelijke literatuur, gecentraliseerd zouden moeten worden en zouden moeten worden gebruikt als basis voor de risicobeoordelingen in samenhang met het opmaken van het analyseprogramma.
- **Controle op bemonsteringen bij aankoop.** Bij de aankoop van dieren worden bloedmonsters genomen om de afwezigheid van bepaalde ziekten te bevestigen. Het Wetenschappelijk Comité meent dat een controle op de authenticiteit van die bemonsteringen zou moeten worden ingesteld door middel van genotypering op bloedstalen genomen ter gelegenheid van de monitoring en deze te vergelijken met die uitgevoerd bij aankoop.

2.2. Evaluatie van de relevantie van de gekozen combinaties van matrix en gevaar en het gekozen aantal analyses (vraag A) :

- ***Paenibacillus larvae* (Amerikaans vuilbroed) – bijen.** Er werden in 2008 in België een aantal gevallen van Amerikaans vuilbroed vastgesteld. Het Wetenschappelijk Comité vindt het nodig om, ook al is dat niet in de wetgeving voorzien, een monitoring uit te voeren voor de verschillende aangifteplichtige bijenziekten (door bacteriën en parasieten veroorzaakte ziekten), dus niet alleen voor Amerikaans vuilbroed. De monsters zouden moeten worden genomen door officieel aangestelde personen. Er loopt thans overigens een onderzoek (de Graaf *et al.*, 2008) naar virusziekten bij bijen. De resultaten van dat onderzoek zouden kunnen worden gebruikt met betrekking tot de virale bijenziekten.
- ***Brucella abortus* – runderen.** Het Wetenschappelijk Comité vindt het verantwoord om gebruik te maken van de bemonstering die plaatsvindt in het kader van het programma voor opsporing van enzoötische runderleucose maar

wijst erop dat het aantal analyses voor leucose vanaf 2009 – 2010 zal dalen en dat dan zal moeten worden voorzien in een aangepast programma voor brucellose.

- ***Brucella melitensis* – schapen en geiten.** Het Wetenschappelijk Comité vindt het verantwoord dat gebruik wordt gemaakt van de bemonstering die plaatsvindt in het kader van de programma's voor opsporing van Maedi-visna (schapen – 6000 monsters) en van Caprine Arthritis/encephalitis (geiten – 1200 monsters) maar wijst erop dat die bemonstering gebeurt op vrijwillige basis bij schapen- en geitenhouders met het oog op kwalificatie van de beslagen voor de export. Die bemonstering gebeurt bijgevolg niet ad random. Het Wetenschappelijk Comité beveelt aan om de representativiteit van dergelijke monsters kritisch te beoordelen.
- ***Salmonella gallinarum* en *Salmonella pullorum* (stadium productiedieren).** *S. gallinarum* en *S. pullorum* zijn twee biovars van hetzelfde serotype *Salmonella Gallinarum*. *S. Gallinarum* biovar *gallinarum* kan tyfose veroorzaken bij volwassen productiedieren. *S. Gallinarum* biovar *pullorum* veroorzaakt septicemie waardoor de eieren en bijgevolg de kuikens worden besmet. Bij besmette kuikens wordt meestal een hoge mortaliteit vastgesteld. De afwezigheid van antistoffen tegen *S. Gallinarum* (beide biovars) doet afwezigheid veronderstellen van contact met de *pullorum* alsook met de *gallinarum* biovar. Aangezien deze twee biovars hetzelfde serotype vertegenwoordigen, gebeurt de analyse op *S. Gallinarum* slechts op één enkel moment bij productiepluimvee. Er moet dus slechts één enkele bemonstering worden gepland.
- ***Salmonella* spp (detectie) – varkens (houden/fokken van productiedieren).** De analyses op *Salmonella* spp. bij varkens gebeurt op de stalen genomen in het kader van het monitoring programma van de ziekte van Aujeszky. Er zal een specifiek analyseprogramma moeten worden opgezet voor *Salmonella* spp (detectie) bij varkens wanneer de monitoring voor de ziekte van Aujeszky eind 2009 niet langer verplicht is.
- ***Campylobacter* spp (telling) – slachthuis – varkens - swabs.** Het Wetenschappelijk Comité raadt aan om de term « telling » te vervangen door « detectie ».
- ***Escherichia coli* O157 (detectie) – slachthuis – runderen – swabs.** De gebruikte methode voor *E. coli* O157:H7 is deze voor detectie van een contaminatie (Procedure FAVV PB00-P14-REV1-2006-23). Deze methode heeft als doelstelling om de aanwezigheid (of afwezigheid) van de contaminatie te detecteren boven een bepaalde grens. Het Wetenschappelijk Comité kan zich aansluiten bij de gebruikte methodologie indien bovenvermelde doelstelling beoogd werd.
In dit kader kan opgemerkt worden dat aanbevelingen betreffende de bemonstering van verotoxinogene *E. coli* (VTEC, onder andere *E. coli* O157) binnenkort in een EFSA-advies (2009) zullen gepubliceerd worden.
- **Rabiës.** De WHO raadt aan om een basistoezicht bij gevoelige dieren aan te houden in landen die vrij zijn van rabiës. Dat toezicht kan worden aangepast aan de plaatselijke epidemiologische toestand en moet vooral gericht zijn op de verdachte populaties, d.w.z. huisdieren of in het wild levende dieren die abnormaal gedrag of zenuwsymptomen vertonen, die om een onbekende oorzaak zijn gestorven of die illegaal werden ingevoerd. Het aantal analyses

(700) is in het analysprogramma van het FAVV vastgesteld op basis van de aanbevelingen die de WHO heeft gedaan met betrekking tot vossen op een tijdstip dat de epidemiologische toestand dat rechtvaardigde. België is thans echter vrij van rabiës. Mogelijke bronnen van herbesmetting zijn : (1) het illegaal op het grondgebied binnenbrengen van een besmet gezelschapsdier, (2) de herbesmetting van de in het wild levende fauna vanuit Oost-Europese landen waar rabiës nog endemisch voorkomt bij vossen en soms ook bij honden, (3) de besmetting van een gedomesticeerde of een in het wild levend zoogdier door een virusstam van rabiës van vleermuizen (European Bat Lyssavirus (EBL)-1 of -2), (4) de overdracht met aanpassing en soortverandering van EBL-virussen van vleermuizen naar andere vectoren waarbij een nieuwe epidemie optreedt. Voor de laatste twee punten is het zo dat diersoorten, waarvoor vleermuizen prooien zijn, de grootste kans hebben om besmet te raken (steenmarters, vossen, katten, enz.).

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan om het analyseprogramma aan te passen aan de huidige epidemiologische situatie en om de analyses over de volgende risicodiersoorten te verdelen:

- Huisdieren :
 - honden en katten : honden, vanwege de illegale invoer, en katten, omdat zij mogelijk in contact kunnen komen met vleermuizen die besmet zijn met het EBL-1 rabiësvirus, zijn de twee diersoorten die het grootste risico vormen voor het opnieuw binnenbrengen van rabiës bij vleeseters en ook het grootste risico voor de volksgezondheid. De WHO raadt aan om 0.01% van de totale honden- en kattenpopulatie te bewaken, wat voor België overeenkomt met 275 van die dieren. Alle verdachte gevallen (bijvoorbeeld katten waarop euthanasie wordt uitgevoerd omwille van agressiviteit of omdat ze zenuwstomten vertonen) zouden moeten worden onderzocht ;
 - gedomesticeerde herkauwers : alle verdachte gevallen (in het kader van de differentiële diagnose ten aanzien van BSE) zouden moeten worden onderzocht worden;
- In het wild levende dieren ¹:
 - vossen : één vos per 100 km², wat neerkomt op 307 vossen per jaar voor België, zouden moeten worden onderzocht worden
 - in het wild levende herkauwers : alle verdachte gevallen zouden moeten worden onderzocht
 - vleermuizen : alle verdachte gevallen zouden moeten worden onderzocht
 - wasberen : alle verdachte gevallen zouden moeten worden onderzocht. Die dieren worden in België immers steeds vaker gesignaleerd en zijn een van de belangrijke reservoirs van klassieke rabiës in Oost-Europa.

2.3. Beoordeling van de relevantie van de keuze van de bemonsteringsplaatsen (vraag B) :

Er wordt geen specifieke aanbeveling gedaan.

2.4. Beoordeling van de relevantie van de intensiteit van de controles voor de geprogrammeerde verontreinigingen in de voedselketen (vraag C) :

¹ Het toezicht op in het wild levende fauna valt thans onder de bevoegdheid van de Gewesten.

Omdat de meeste analyses op het vlak van de diergezondheid in de wetgeving zijn vastgelegd, wordt geen specifieke aanbeveling gedaan.

2.5. Beoordeling van de regeling die door de experts van DG Controlebeleid werd gekozen en toegepast om rekening te houden met de bestaande sectorale bemonsteringsplannen (vraag D) :

Niet van toepassing voor het luik diergezondheid van het analyseprogramma.

3. Conclusie

Het Wetenschappelijk Comité gaf reeds in zijn advies 22-2008 een aantal aanbevelingen voor het analyseprogramma over de door levensmiddelen overgebrachte zoönosen.

Het Wetenschappelijk Comité gaat, over het algemeen, akkoord met het analyseprogramma. Het doet niettemin aanbevelingen over sommige matrix/gevaar combinaties en over het aantal van sommige analyses. De belangrijkste aanbevelingen hebben betrekking op :

- het invoeren van een monitoring voor aangifteplichtige bijenziekten,
- het weglaten van de bemonstering op *Salmonella pullorum* bij kuikens en het weerhouden van de bemonstering op *Salmonella gallinarum* bij pluimvee in het productiestadium,
- het aanpassen van het analyseprogramma voor rabiës aan de huidige epidemiologische toestand en het verdelen van de analyses over de verschillende risicodiersoorten,
- het instellen van een controle op bemonsteringen bij aankoop van dieren,
- het gebruiken van de resultaten die werden verkregen in het kader van voorgaande analyseprogramma's, van andere programma's (analyses op in het wild levende dieren, controle op autocontrole, enz.), en van informatie afkomstig uit de wetenschappelijke literatuur.

Het Comité trekt de aandacht op het belang van de representativiteit van de monsters. Het doet geen aanbevelingen omtrent de keuze van de bemonsteringsplaatsen en de relatieve intensiteit van de controles omdat de meeste van de analyses die voor levende dieren worden gepland in de wetgeving zijn vastgelegd.

Voor het Wetenschappelijk Comité,

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert.
Voorzitter

Brussel, 13 maart 2009

Referenties

ADVIES Sci Com 22-2008. Rangschikking van zoonosen overgedragen via levensmiddelen.
URL: http://www.favv-afsca.fgov.be/wetenschappelijkcomite/adviezen/documents/ADVIES22-2008_NL_DOSSIER2005-54.pdf

ADVIES Sci Com 27-2006. Methodologie voor het opmaken van het programma met de officiële controles van het FAVV. URL: http://www.favv-afsca.fgov.be/home/com-sci/doc/avis06/ADVIES_27-2006_NL.pdf

de Graaf D., Brunain C.M., Imberechts H., and Jacobs F.J. First molecular confirmation of deformed wing virus infections of honeybees from a Belgian apiary reveals the presence of black queen cell virus and Varroa destructor virus 1. Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift, **2008**, 77, 101-5.

Guidance of Task Force on Zoonoses Data Collection on technical specifications for monitoring and reporting of verotoxigenic Escherichia coli (VTEC) on animals and food in the EU, The EFSA Journal (2009) (in voorbereiding).

Procedure FAVV PB00-P14-REV1-2006-23. "Methodologie voor het opmaken van het programma met de officiële controles van het FAVV".

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden :

D. Berkvens, C. Bragard, E. Daeseleire, L. De Zutter, P. Delahaut, K. Dewettinck, J. Dewulf, K. Dierick, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, P. Lheureux, G. Maghuin-Rogister, L. Pussemier, C. Saegerman, B. Schiffers, E. Thiry, M. Uyttendaele, T. van den Berg, C. Van Peteghem, G. Vansant.

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt het wetenschappelijk secretariaat en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies. De werkgroep was samengesteld uit:

Leden van het Wetenschappelijk Comité	H. Imberechts (verslaggever), E. Thiry, C. Saegerman, D. Berkvens, J. Dewulf, T. van den Berg.
---------------------------------------	--

Externe experts

/

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8 ;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Huishoudelijk reglement bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 27 maart 2006.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.